

# KA QAYB GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

## Ujeeddooyinka Guud ee Cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:-

- Fahmaan in arrimaha deegaan ahaaneed iyo kuwa bulshaba in si fir-fircoon looga qayb qaato waxtarka ay leedahay.
- Dareemaan kaalinta ururada shacabku ay leeyihiin
- Gartaan faa'iidada ay leedahay in ururada shacabka ah laga qayb qamudane.

## 10.1. Arrimaha Deegaanka oo si firfircoon looga qaybgalo.

### 10.1.1. Ololaha horumarinta deegaanka oo si firfircoon looga qayb qaato.



Jaantuska 10.1. Deegaanadeena si wada jir ah aynu daryeelo.

- Idinka oo soo koobaya sharaxa waxyaabaha uu sawirka muujinayo.
- Faah-faahin ka bixiya dadka ka dhexmuuqda sawirka waxyaabaha ay shaqada ku fulinayaan ama qabanayaan.

## Hawlaha Horrumarinta ee Bulshada Degmadeenu Fulisay.

Bulshada degan degmadeenu waxay fulisay hawlo horrumarineed ama maal-galineed oo ay ku baxday maaliyad ka badan saddex milyan. Si loo fudaydiyo tirada xad-dhaafka ah ee Ardayda fasalka , bulshadu waxay dhistay 28 fasal oo wax lagu barto. Lacago ay bixisay bulshadu iyo gargaar lacageed oo ay bixiyeen ururada bulshada dhexdeeda ka jira ayaa lagu dhisay fasalada dugsiga. Shaqaalaha dawladdu lacago ay ka jareen musharka bisha ay qaataan ka sokow, waxay bulshada ku caawiyeen xirfado kala duwan oo ay u hureen bulshada. Sagaal iyo sodon xaafadood oo ah beero qodoto ayaa inta ay iskaashadeen sammeeyey wado gaadhiyadu maraan oo isku xidha magaalo madaxda degmada iyo magaalo ku xigta oo dhan 248 km islamarkaana hada gaadhiyadu bilaabeen in ay maraan.

Degmada guud ahaan waxaa la qoday islamarkaana diyaar ah 1415 biyo xidheno ah. Waxaa kale oo la joojiyey islamarkaana la xanaanaynayaa labo milyan oo geedo ah. Dhalinyarada, gabadhaha, ardeyda, dadka waayeelka ah iyo qaybaha kala duwan ee bulshada degmadu mid walba wdaxbu ku tadarucay.

## KA QAYB GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

Dawladduna kharashka ku baxaya boqolkiiba 30 ayey bixisay ama dabooshay.

Sanadan waxbarashada dugsiyada degmada oo markii hore labo jeer ama labo qaybood ardeydu ku kala baran jirtay ( qayb galinka hore iyo qayb galinka dambe dhigata) hada maalinta oo dhan ayey wax bartaan sababta oo ah waxay bulshada degmadu dhisatay dugsiyo badan ama fasalo tiro badan sidii aynu karkaba ku soo sheegnay . Ardey ka badan 1200, carruur ah ayaa markii ugu horaysay helay fursado ay wax ku bartaan. Hada ka hor waxyaabihii beeraha ka soo go'ayey ee marka suuq loo waayo khasaari jiray hada waxaa loo iib geeya magaalooyinka agagaarka maadaama wado baabuuradu maraan ay bulshada degmadu dhisatay. Taasina waxay bulshaddii degmada fursad u siisay in ay nololmaal-meedkoodi kor u kaco islamarkaana nolol wanaagsan ku noolaadaan. Dhalinyaradu si ay noloshooda kor ugu sii qaadaan wdaxay heleen gaadiid casri ah oo ku kala gooshaan ama kolba goobta ay rabaan ku tegaan . Maadaama ay fursad u heleen in ay isticmaalaan .

Kolba sida firfircoon ee bulshadu uga qaybqaadato hawlaha horrumarinta ee agagaarka ayaa cadaynaysa ama muujinaysa waxaa uu yahay rabitaankeedu. Waa hawlaha lagu fuliyo is-xilqaan dhammaystiran iyo go'aan si gaar ah ay u gaadho bulsho kadibna la fuliyo khayraadka ka faa'iidaydiga deegaan ahaaneed iyo ta dal ahaaneed ee muwaadiniinta waxaa asaas u ah si firfircoon uga qayb qaadashada bulshada . Bulshada oo kaga qayb qaadata lacagahaan, xoogahaan, aqoon ahaan, taloamafikir ahaan iyo siyaabo kala oo looga qayb galo ayaa lagu fulin karaa hawlaha

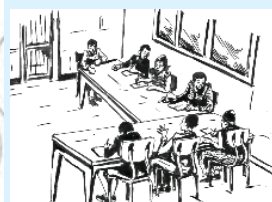
horrumarinta ayaa natiijo fiican la gaadhi karaa ka qayb qaadashada firfircoon ee bulshadu hawlo la fuliyo oo natiijo wanaagsan laga gaadhay oo kali ah ma aha . Waxaa kale barbar socda in si wada jir ah wakhtiga muhiimka ee hawsha loogu talagalay in lagu fuliyo iyo geedi socodka hawlaha oo la illaliyo, si tartiib ah oo waafaqsan qaabka shaqada loogu talagalay oo loo dhaqdhaqaaqo, iyo waliba in hawlahaamashaqada la joogteeyo ayaa lagama maar-maan ah .

### Hawl-galka 1<sup>aad</sup>

Su'aalaha soo socda ka jawaab.

1. Ka qaybqaadashada firfircoon ee bulshadu muujiso ama la timmaado waxyaabaha ay sammadayso ee lagu sharaxi karo waa maxay ? maxaa ka mid ah?
2. Qor afar hawlood oo lagu tilmaami karo kuwa si firfircoon uga qaadatay (ama lagu xaqiijin ka qaybqaadashada firfircoon ee bulshada.

### 10.1.2. Xoojinta Nidaamka Dimuqraadiyada



Jaantusta 10.2. Guddiga horumarinta oo shiraya



Jaantuska 10.3. Doorasho dimuqraadi ah.

- Sawirada korka ka muuqda waxyaabaha aad ka fahamtay sharax.
- Doorashada in si diimuqraadi ah loo qabtay iyo in kale maxaa lagu garanayaa?

## KA QAYB GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

### Magaalada Wajaale

Wajaale waa meel dad badan deganyihiin laakiin biyo la'aan iyo haraad aad dadku ula rafaadsan yihiin. Beri dhaw uunbay ahayd markii la sheegay in dhibaatooyinki biyo la'aantu yaraatay islamarkaana rejo fiican dadka ku abbuurantay. Saddex sanadood ka hor doorasho la qabtay gudi la wareegay ma'suuliyada hawlaha lagu horrumarinayo magaalada ayaa mudnaanta koobaad wuxuu siiyey sidii dhibaatooyinka xaga biyaha ka haysta wax ka qabto islaamrkaana bilaabay dadaalo biyo loogu helo magaalada. Gaar ahaan, mudane waajso oo ahaa maamulaha magaalada dadaal gaar ahaaneed oo uu sammeeyey wuxuu ku helay daraasad ay sammaysay shirkad wayn islamarkaana lacag aad u badan loogu qoondeeyey in magaalada biyo loogu soo galiyo oo in mudo ah taalay lana illoobay . Sabab dhawr ah dartood. Maamulaha magaaladu wuxuu isku dayey in u gudiga horrumarinta ee magaalada si uu uga ansixiyo islamarkaana mashruuca loo fuliyo. Hase yeeshee, si weyn ayaa looga soo hor jeestay fikirkiisi. Sababaha ay uga soo hor jeesteen waxay ahayd dadka degan goobta la rabo in laga qodo biyaha waxay amminsanyihiin in dadki ay ka soo tafiirmeen lagu aasi jiray islamarkaana ayna suurto gal ahayn in ceel biyo ah laga qodo. Odayga waajso laakiin ku adkaysiga fikirka uu qabo ka sokow, maadaama talada uu soo jeediyey ka soo jeedo kuwi hore ee gaboobay islamarkaana bulshada maanta jirta ayna ka qabalaynin lacagtannada la helay in ayna habboonayn islamarkaana uu ka noqdo fikirkiisi ayey xubnihii kale ee gudigu ku qanciyeen .

Xiliga kadib, mashruuci lagu soo saarayey biyaha waxaa la siiyey shirkad ku guulaysatay tartankii kadibna mudo labo sano ah ayaa lagu guda jiray fulintiisa. In kasta oo shaqadi biyaha lagu soo bixinayey ku dhawdahay gabagabo odaygi madaxa u ahaa magaalada ayaa is hortaagay kadibna cabsi weyn ayaa ku dhalatay bulshaddii magaalada deganayd maadaama la wadi kari waayey hawshi shir bulshada magaaladu lahayd ayaa odaygi waajso lagu hor weydiiyey kadibna waxaa dhacday in shaqadi laga fadhiisiiyo mashruuci biyaha lagu qodayeyna waxaa lagu biiriyey lacag kale kadibna waxaa la go'aamiyey in la soo gabagabeeyo . Magaaladi wajaalena in ay biyo la'aan ku sii jirto mudo dhawr sano oo dambe ah ayaa qasab noqotay.

### Hawl-galka 2<sup>aad</sup>

Idinka oo ku salaynaya sheekada aynu korka ku soo marnay su'aalahan soo socda ka jawaab.

1. Khasaaraha weyn ee soo gaadhay ayaa ka mas'uul ah ama sabab u ah?
2. Odayga magaciisa layidhaahdo waajso mashruucan aadka u weyn sababaha uu ugu guul daraystay in uu fuliyo waxaa ka maqnayd ka qaybgalka bulshada magaalada, ma taageersantihiin? sababtu waa maxay?
3. Geedi-socodka nidaamka lagu dhisayo dimuqraadiyada waxtarka ay leedahay ka qayb qadashada firfircoon ee bulshadu casharada laga baran karo maxay noqonayaan? ama maxaa cilmi ah ama aqoon ah oo laga buran karaa?

## KA QAYB GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

### 10.1.3. Itoobiya Dadaalada Ay ugu jirto sidii Barnaamijyo Horumarineed oo Deg-dega looga Hirgalin lahaa oo ka qayb galka Bulshada lagu xoojiyo.

- In kasta oo labaduba horumar ama waxtar leeyihiin horrumarkooduamakoritaankoodu in uu darajooyin kala duwan leeyahay way cadahay. Sharax faraqa ama waxyaabaha ay ku kala duwan yihiin darajooyinku .

#### Xasan Qoyskooda

Xasan magaaladi uu u yimid in uu wax ka barto wuu ka noqday marki uu gaadhay fasax weynihi dugsiyada wuxuuna u tegay qoyskiisi oo uu hada la jooga. Iyaga oo faanuus u shidmayo iskuna arkaya ayey si diiran arrimo muhiim ah uga wada sheekaysanayaan. Waxaana goobta iskug yimid xubnihi qoyska oo dhan. Xasan in kasta oo uu aminsana in hadalada abihii ku hadlayo ayna sax ahayn islamarkaana ka doodayey , hadana, laakiin, ma inkiraynin in qoyskoodu isbedelo ama u baahanyahay in nolosha qoyska kor koo qaado. Hase-yeeshee, isbedelka nolosha qoyska wixtarkaamafaa'iidada uu keenayo ayaana u cuntamin ama uuna ku qanacsanayn . Xubnaha kale ee qoysku laakiin waxay taageersan yihiin taladaamahadalka abahood islamarkaana wey difaacayaan . Xubnaha kale ee qoyska sida ay qabaan, waxay isbedel fiican u arkaan marka midho badan uga soo go'aan beerta, qoysku helo cunto ku filan 12ka bilood ee sanad, inta ka soo hadha qoyska la gado kadibna qoyska oo dhan dhar cusub loo soo gado; la tir-tiro dhibaatooyinkii ama baahidi ka jirtay cusbada iyo sammuun la'aanta; ka kaaftoomaan in ay gacmaha hoos dhigtaan amadad kale baryaan; awoodu helaan in ay wiilasha qoyska oo dhan dugsiyada waxbarashada ku daraan ---lwm.

Waxaa kale oo ay rejaynayaan in mustaqbalka marka uu Xassan waxbarashaddiisa dhammeeyo sida magaaloyin ka u noolaan doonaan . Isbedelaadan horumar ahaaneed ee qoysku rejaynayo in ayna wax suurto gal ahamawanaagsanayn in uu fahamsiiyo ayuu ku doodaya.

Xasan wali doodbu ka qaba fikirka ku saabsan nolol maal-meedka qoyskooda gaar talooyinka ay isku-waafaqsanyihiin reerkoodu. Sida hadalkiisa ka muuqata dhab ahaan hab nololeedkii hore ee qoyskoodu hada aadbu isku-bedelaay. Waxyaabo badan ayey isbedel wanaagsan ku sammeeyeen.

Hase-ahaatee , horrayba saboolnimo aad u daran ayaan ku soo noolayn ayuu leeyahay Xassan. Wuxuu ku doodaya in maantana ayna wali ka bixin saboolnimadi horayba ay ugu soo jireen. Waxaa loo baahan yahay in aynu dejino ama helno farsamo aan saboolnimada xun ugaga bixi karno ayuu leeyahay islamarkaana tusaale ahaan ugu soo dhigay . Waxaa kale oo uu tusaale ahaan ugu soo qaatayama qoys uu dugsiiga ku bartay oo la odhan jiray Anji loon. Qoyskanina sida qoyskooda oo kale mid saboolnimo xun ku nolaan jiray weeyaan. Hada laakiin kuma noola oo kali ah nolol ka fiican tii hore waxay doorteen midho lacag badan ay ku helaan islamarkaana suuqa aad loogaga baahanyahay kadibna way beertaan. Inta ay qadaan midhaha u baxa ayey wax kasta oo ay rabaan ku soo ibsadaan . Sidi baryihii hore midhaha u soo go'a sanadkiiba mar kali ah hada ma aha. Maanta waxay rabaan in ay magaalada guri ka dhistaan .

Carruurtoodana wiilal iyo gabdhaha in ay wax baraan ayey awood u heleen. Beeraha ay falanayaan waxay u isticmaalaan maangado ay wabi u dhaw ka soo weecsadeen. Waxaa kale oo ay dhaqadaan shini malab usamaysa. L'o iyo

## KA QAYB GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

wanan inta ay dhaqdaan islamarkaana naaxiyaan ayey gadaan lacag badana ka helaan qof aan waxbarasho ku jirin oo ka mid ah carruurtoodana shaqo ganacsi ah ayey magaalada uga sammeeyeen. Wiil ugu weyn qoyska reer-Anjiloon waxay u gadeen gaadhi weyn oo ah kuwa xammuulka kadibna wuxuu u shaqeeya waaxda taraansboortiga. Hadaba ma noqoteen qoys maal-galin ku sammayn karaa islamarkaana carruurtooda fursado ay ku shaqaystaan u abbuura? Bal u fiirsada sida uu yahay isbedel ka noloshoodul. Waxay sammeeyeen isbedel asaasi u ah noloshooda kadibna waxay ka baxayaan xerada saboolnimada .

Sidi aan idiin sheegay marka aynu helnoamagaadhno isbedel asaasi ah oo noocan oo kale ah xaaladi saboolnimada in aan ku soo laabano iska daayo in aynu noqono qoys maal-qabeen ah ayaa lagama maar-maan ah . Sida in aynu awoodi doonana wax shiki ah kuma jiro ayuu ku yidhi islamarkaana si fiican u fahamsiiyey. Dhammaantood waxay u bageen bislaanshaha Xasan kadibna rejo fiican ayey dareemeen. Doodiina halkaasa lagu soo gabagabeeyey kadibna qof walba wuxuu tegay goobti uuamaay seexannayeyamaseexanaysay.

### Hawl-galka 3<sup>aad</sup>

Idinka oo ku salaynaya sheekada ka jawaaba su'aalahan soo socda.

1. Labadan qoys faraqa u dhexeeya ee ku saabsan horrumarka ay noloshooda ku sammeeyeen haddii loo bedelo labo dal isbedel horrumarineed ee ka muuqda islamarkaana ay ku kala duwan yihiin sidee loo sharixi karaa?
2. Haddii la yidhaahdo sida ugu dhaqsaha badan ee saboolnimada lagaga bixi karo waa mashruucyada horrumarineed oo kali ah weeyaan ma taageersan tihiin? sabab?

Haddii halka dalkeenu taaganyahay ay tahay meelaad u hoosaysa wuxuu ku jira darajada saboolnimada iyo dib u dhacmmada. Hase yeeshee, bulshada oo dhan haddii ay kacdo muujiso karti ama hawl-karnimo islamarkaana si fiican u shaqeeyaan ma jiraan sababo looga bixi kari waayo saboolnimada iyo dib u dhaca hada bulshadu ku jirto. Maadaama dalkeenu ku jiro saboolnimo iyo dib u dhac waxaa lagama maar-maan ah in meel looga soo wada jeesto islamarkaana mar kali ah saboolnimada looga tirtiro dalkeena. Sidaa darteed , sida ka muuqata wadanada kale isbedel yar Itoobiya ma gaadhi karto. Si kastaba ha ahaatee isbedelaada soo socda in ay degdeg noqdaan ayaa qasab ah . Si looga baxo saboolnimada iyo dib u dhaca waxaa laga maar-maan ah in la fuliyo mashruucyo horrumarineed oo deg-deg ah . Nolol maal-meedka bulshada oo isbedelka fiican ka hada ay ku jirto wakhti kooban gudihi lagu keeno ayaa ah fursad kale oo muhiim ah, si isbedel deg-deg ah loo gaadho waxaa qasab ah in bulshadu si firfircoon, karti iyo is-xilqaan ku dheehantahay uga qayb gasho islamarkaana garab gasho dawlada. Ka qayb qaadashada firfircoon ee bulshadu wuxuu fure u yahay in la fuliyo mashruucyo horrumarineed oo deg-deg ah , nolosha bulshada oo heer sare lagaadhsiiyo, dalka oo saboolnimada iyo dib u dhaca laga saaro --lwm.

### Hawl-galka 4<sup>aad</sup>

Ka wada doodaka su'aalahan soo socda

1. Itoobiya waxay ku sugan tahay xaalad adag oo saboolnimo iyo dib u dhac fikirka leh ka wada hadla.
2. Sida kali ah ee dalku kaga bixi karo saboolnimada iyo dib u dhaca waa mashruucyada horrumarineed ee deg-deg ah oo lagu xoojiyo ka qaybqaadasha firfircoon ee bulshada. Fikiradan ma taageersantihiin?

## KA QAYB GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

### 10.2. Hawlaha Ururada Bulshada Rayidku ay Qabtaan

#### 10.2.1. Ururada Shacabka ah oo la xoojiyo Dardargalinta ka qayb galka fir-fircoon Bulshada Waxtarka ay u leedahay



Sawir 10.4. sanad guuraha ururada bisha cas iyo dayaxa casharci

- Ururada bisha cas iyo dayaxa cas waa maxay hawlaha qabtaan: ama maxay qabtaan?
- Ururka bisha cas oo adeegsanaysa ka qayb galka firfircoon ee bulshada hawlaha fulin karaan sharax.

#### Si ikhtiyaar ama iskaa oo aad xanuunka Aydhiska iskaga baadhid.

Gobalkeena waxbarashada ku saabsan siyaabaha cudurka Aydhiska la iskaga illaaliyo ayaa aad u xoogaysatay . Sidaa daraadeedna, dadka iskood ama rabitaan dhankooda ka yimiday awgeed looga baadho xanuunka Aydhisku tiro ahaan marba marka ka dambeeyo way sii biirayaan . Waaxda u qaabilsan ka hortaga cudurka Aydhisku sanadki hore wuxuu sammeeyey shaybaadh lagu baadho Aydhiska oo bilaash ah.

Marka lixdii bilood ee ugu horaysay dadkii iskood isku-baadhay waay tiro ahaan dhan yihiin 300 oo qof , kadibna waxbarashada ku saabsan cudurka Aydhiska ee dadka la baro waxaa la xoojiyey siyaabihi loo gaadhsiin lahaa dad kala duwan iyo waliba meelo kala duwan . Kadibna waxbarashaddii Aydhiska ayaa aad u xoogaysatay.

Kadib wareega labaad ee baadhitaanka lixda bilood ee ugu horaysay dadka rabitaankooda isku-baadhay tiradoodu waxay gaadhay 1700. oo qof korodhkana waxaa ugu muhiimsan ee sababta u ahaa wuxuu ahaa ururka oo dadaal badan ugalay sidii uu kor ugu qaadi lahaa fahamka bulshada ee la xidhiidhaa cudurka kadibna guulo dhaxal gal ah uu ka gaadhay.

Gobalka waxaa la siiyey waxbarasho taabanaysa dhinacyada kala duwan ee nololaha bulshada iyo mudo aad u dheer oo la siiyey . Isaga oo ururku taageersanaya ururada dhalinyarada wuxuu asaasay goobo lagaga wada doodao. Dabadeetana waxaa la bilaabay in dadka la nool fayraska Aydhiska dhaliyana taageero iyo daryeel la siiyo. Si loo adkeeyo waxbarashada cudurka Aydhiska ku saabsan dugsi walba waxaa laga asaasay waax yar oo warbaahin oo kale ah . Iyada oo ururada kala duwan wakiil u yihiin waxaa ardeyda laga caawiyey sidii ay faham buuxa uga heli lahaayeen xanuunka Aydhiska iyo siyaabaha la iskaga illaalinayo.

Goobaha ka baxsan dugsiyadana waxaa lagu ururiyey qalab iyo qoraalo kala gedisan oo ku saabsan xanuunka. Waxaa waliba inta dheer 565 goobood oo ah goob, warbaahin ah oo loo sammeeyo ururo dhalinyaro ah oo mas'uul ka noqda iyo abaabulayaasha goobaha barayaasha iyo odayaasha dalka tababaro gaagaaban oo la xidhiidhaa cudurka Aydhiska la siiyey. Dadka la nool fayraska dhaliya xanuunka Aydhiskana waxaa lagu taageera bishi 150.birr oo mushahar ahaan loo siiyo ka sokow ardeyda tirada badan ee ururada ku soo biiraysa in badanba bilawday in ay warbaahinada dugsiyada dhexdooda ku yaala adeegsadaan kana faa'iidaystaan.

Agagaarada la deganyahay dhalinyarada goobaha loogu talagalay in lagaga wada doodao cudurka Aydhiska iyaga oo ururo ah ayay ka wada hawlgalaan waxayna ka caawiyaan baadhitaanada

## KA QAYB GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

dhiiga iyo xanuunada. Guud ahaana waxaa la suurto galiyey in kor loo qaado fahamka bulshada ee ku saabsan Aydhiska iyo in uu qof walba naftiisa illaaliyo, in qof walba is-xilqaamo , xannuunada baadhitaankooda la dhiiri galiyo in la sii noolaadana rejadooda kor loo sii qaado, iyo in qof walba isku filnaansho gaadho--lwm.

### Hawl-galka 5<sup>aad</sup>

Idinka oo ku salaynaya qoraalka ama sheekada korka ku xusan su'aalahan soo socda ka jawaaba.

1. Sheekada dhexdeeda ururka ka hawlay magaciisa sheeg. Qof walbaana waxyaabaha xasuusta gaar ka ah kugu reebay waa maxay?
2. Sheekada ka soo saar wax tusaale u ah sida firfircoon ee bulshadu uga qaybgashay waxyaabaha sababta u ahaa.
3. Ururada bulshada ee lagu tilmaamay sheekada dhexdeeda idinku midkeed ka qayb qaadan karaaysaan? ka qayb gal nooc ee ah ama sidee ah ayaad awoodi karaaysaan?

### Sheeko Kooxeed.

Hawl-galkan kor ku xusan kadib kooxo ka kooban lix xubnood sammeeya.

Koox walba ha isku-qaybiso labo qaybood kadibna qodobada hoos ku xusan mid ka mid ah inta doorataan ayaad ka doodaysiin. Kadib marka ay doodu dhammaato koox walba waxyaabaha muhiim ka ah ee ay ka baratayamafaa'iidaysatay ardeyda fasalka qof aad wakiilateen ha u soo bandhigo. Fasalka ha ka doodo ama ka wada hadlo kadibna doodu nuxur ay xambaarsantahay inta la kala saaro cilmigaamaaqoonta laga baranayo hal la tilmaamo.

### Qodobka laga doodayo.

1. Ururada shicibka ah ma waxay adeegsadaan bulshada mise xubnaha iyaga ka tirsan?

2. Ka mid noqoshada ururada shicibka ah ma tahay muhiim mise ma aha?

Ururada shicibka ah waa dad ay bulshadu iska soo dhex dooratay si ay u maamulaan kadibna si wada jir ah heshiisay in ay maamulka u qabtaan . Waaxuhu si ay u maamulaan, waxay bulshadu ugu dheeqday xoogeedi, lacagteedi, aqoonteedi iyo waxkhtigeedi islamarkaana la asaasay;weeyaan. Haddii aynu si kale u dhigno, ururada shicibku waa kuwo ay bulshadu soo dooratay islamarkaana u wakiilatay in ay maamulka u hayaan. Waa ururo shicib ah oo bulshadu sammaystay kadibna ugu deeqday xoogeedi, lacagteedi aqoonteedi iyo wakhtigeediiba. Marka kadib, waxaa laga yaaba in ay ururada kale ka helaan taageero.

Adeegyada ay bulshada siinayaanina ma aha kuwo kooban ama dheeri ku ah bulshada . Laakiin waa adeegyo ay wax kaga qabanayaan arrimaha bulsho, dhaqaale iyo kuwa siyaasadeed ee dalka ama deegaanka. Ururada shicibka ah waa in ay ka madax banaanaadaan diimaha, siyaabsadaha iyo arrimo militari. Waa ururo sharciga dawlada iyo sharciyada kale ee muhiimka ah ixtiraama kuna shaqeeya sharciga dalka islamarkaana si sharci ah u duwaan gashan lehna xoriyad ama madaxbanaani ay ku shaqeeyaan . Ururada shicibka ah waxaa lagama maar-maan u ah islamarkaana sammayn weyn ku leh koritaankooda ka qayb qaadashada firfircoon ee bulshada rayadka ah. Ururada shicibka ah ee kartidaamawaxtarka leh maadama ay asaas ka dhigtaan waxyaabaha ay bulshada rayadka ah danaynayso islamarkaana u hawlgaliyaan si aan toos ahayn waxay kor u qaadaan ka qayb qaadashada firfircoon ee bulshada. Sidi horayba aan u soo tilmaamnay, xoojinta ka qayb qaadashada firfircoon ee bulshadu wuxuu door weyn ka qaata dhisida nidaamka dimuqraadiyadeed iyo in maamul suuban la sammeeyo.

## KA QAYB GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

### Hawl-galka 6<sup>aad</sup>

Su'aalahan soo socda ka jawaaba.

1. Ururada shicibka ah bulshada ay la shaqeeyaan ama ay ku adeegtaan waa maxay xidhiidhka looga baahan yahay in ay la yeeshaan?

2. Iyada oo laga duulayo ama ujeedada tahay in la abbuuro lana xoojiyo ka qayb qaadashada firfircoon ee bulshada, maxaad u malaynaysiin in ay tahay kaalinta ay bulshadu ku leedahay?

### Gabagabada Cutubka Tobnaad

Ka qaybqaadashada firfircoon ee bulshadu waa shakhsiyaad si wada jir ah deegaankooda iyo dalkoodaba uga wada faa'iidayanaya iyaga oo adeegsanaysa rabitaankooda iyo is-xilqaan xagooda ka yimiday dhaqdhaqaaq ay sammeeyaan weeyaan. Si dhaqdhaqaaqyadan looga midha dhaliyo, waxaa lagama maar-maan ah in bulsho ahaan ama si wada jir ah loo fuliyo. Sida darteed, ururada shicibka ah waa kuwo rabitaanka iyo isxilqaanka bulshada lagu abbuuro oo ka madaxbanaan siyaasad, diimo iyo nidaam militari ah. Islamarkaana aan loo asaasin in dakhli dheeri ah lagu helo, laakiin loogu talagalay in ay bulshada u adeegaan. Ururada shicibka ah dhankoodana waxaa looga baahanyahay u faa'iideeyaan bulshadooda. Iyaga oo rabitaankooda ku shaqaynaya waxay bulshada ku dhiiri galinayaan in ay si firfircoon ula shaqeeyaan. Marka ay sidan bulshada u soo jeediyaan wax ay xoojinayaan ka qayb qaadashada bulshada.

Si loo adkeeyo nidaamka dimuqraadiyadeed ee dalkeena islamarkaana saboolnimda iyo dib u dhaca xun ee bulshadu ku jirto looga saaro waa in mashruucyada horrumarineed la de-dejiyo kadibna kor loo qaado ka qayb galka firfircoon ee bulshadeena. Haddii aynu sammayno urur shicib ah oo sida ugu habboon fuliyo hawl kasta oo ah lagama maar-maan bulshada ku dhiirigaliya in ay si firfircoon ugala qayb qaataan deegaanadeedna iyo bulshadeenaba waan uga faa'iidayn karna. Kadibna waxaan abbuuri karno dimuqraadiyada xoogan oo horrumar dhinac walba leh lagu gaadhi karo.

### Erayada Muhiimka ah

**Mashruucyada Horrumarinta Deegaanka-** Xaafada ama goobaha la dego oo laga dhaqan galiyo dadaalo ama barnaamijyo kor loogu qaadayo tayada bulsho ahaaneed iyo xaalada dhaqaale ahaaneed natiijada laga gaadho.

**Qorshe:-** Hawl ama barnaamij la rabo in si waxtar leh loo dhaqan galiyo hantida ama lacagta, qalabka, xooga dadka, wakhtiga –lwm ee ay haysato cidda fulinaysa oo si habboon la iskuugu habbeeyo kadibna loo dhaqan galiyo nidaam muujinayaama la isku-gu xidho weeyaan.

**Qiimayn:** Waa farsamo lagu jarabo, falanqeeyo laguna baadho

faa'iidooyinka, khasaaraha laga helay ama lagagala kulmay, waxaa

sababay khasaaraha islamarkaana lagu raadiyo siyaabo lagu xaliyo

hibaatooyinki lala soo kulmay iyo sidii looga hortagi lahaa nidaam loo adeegsado weeyaan.



# KA QAYB GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

## Layliska Guud ee Cutubkan 10<sup>aad</sup>

- I. Weedhaha soo socda kuwa runta ah ku qor “Run” kuwa beenta ahna ku qor “Ben” .
- B. Dadaalada lagu horrumarinayo deegaanadaamaagagaarada si natiiyo waxtar leh looga gaadho waa in la xoojiyo ka qayb galka firfircoon ee bulshada.
  - T. Hal dal barnaamijyada horrumarineed ee deegaanada laga dhaqan galinayo cidda kali ah ee iska leh waa dawlada ay bulshadu wakiilatay ama wakiilka ka ah bulshada.
  - J. Dadka u xil-saaran hirgalinta barnaamijyada horrumarinta deegaanada haddii wakhtigi loo baahna ee shaqada la fulinayo ixtiraami ama illaalin waaya ee sida ku hadhaamamaqnaada wuxuu caajis galinaya ka qayb galka firfircoon ee bulshada.
  - X. Ururka shicibka ah maadaama uu dawlada ka madax banaan yahay looma baahna in waax ama urur kasta oo ka mid ah dawladdu duwaan galiyo islamarkaana ogaado.
  - Kh. Ka qayb galka firfircoon ee bulshadu in uu dhiso ama fuliyo barnaamijyada horrumarinta deegaanka mooyeamamaahine, wax saammayn ah kuma leh ama kaalin fiican kama ciyaari karo adkaynta nidaamka dimuqraadiyadeed.

## II. Qaybta “B” iyo qaybta “T” sida ay iskugu habboon yihiin iskugu aadiya.

“B”

“T”

- |  |   |
|--|---|
| 1. Ururka ganacsatada                              | B. Ujeedo mid ah oo urur la iskugu keeno.   |
| 2. Ururka dhalin yarada .                          | T. Hawlo dhaqaale iyo bulsho oo xaafad laga fuliyo.   |
| 3. Barnaamijyada lagu maal galiyo deegaanka        | J. Saammayn aqoon ahaaneed  |
| 4. Mid ka mid ah bayaanada bulshada ee firfircoon. | X. Dad iskugu soo ururay maadaama xirfado ku saabsan ka qayb galka shaqo oo isku mid ah leeyihiin.    |
|  | Kh. Urur aan ahayn shicib   |
|  | D. Hal urur oo tusaale u ah urur shicib ah.   |
|  | R. Dad iskugu soo ururay in ay si wada jir ah go’aan ay ka midaysan yihiin oo nooc kasta ah fuliyaan. |

## III. Su’aalahan soo socda ee ku salaysan sheekada korka ku xusan mid walba u doorta jawaabtaada ku habboon ama saxda ah.

- 1. Maadaama ururada shicibka ah ka madaxbanaan yihiin dawlada.
  - B. Kuma qasbana in lagu maamulo sharciga dawlada .
  - T. Waxaa waajib ku ah in si sharciga dawlada waafaqsan loo duwaan galiyo islamarkaana qaataan ogoolaanshaha dawlada ama sharciga ogoolaanshaha.
  - J. Iyaga oo fulinaya barnaamijyada horrumarinta deegaanka waxay u madaxbanaanyihiin in ay ujeedooyinkooda siyaasadeed ama diimeed ku tallaabsadaan.
  - X. Jawaab ma laha su’aashan;

## KA QAYB GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

2. Barnaamijyada horrumarinta deegaanka bulshada fuliso oo dawlada kaligeed aan looga tegin
  - B. Waxaa looga dan leeyahay in bulshada lagu abbuuro dareenka lahaanshaha barnaamijyada horrumarinta deegaanka iyo natiijada ka soo baxdaba.
  - T. Dhanka bulshada waa si loo koriyo ama kobciyo dareenka dulsaarnimada ama ku tiirsanaanta.
  - J. Barnaamijyada horrumarinta deegaanka waxaa la joogtayn karaa kali ah marka ay dawladdu fuliso.
  - X. Dhammaantoodba waa sax.
3. In bulsho dhexdeeda uu ka jiro ka qayb gal firfircoon oo bulshadu sammayso waxaa lagu sharaxi karaa ( caddayn karaa ) mid ka mid ah waxyaabahan soo socda.
  - B. Xiliyada la fulinayo barnaamijyada horrumarinta deegaanka oo si rasmi ah uga soo qayb gasho ama laga dhex muqdo .
  - T. Xiliga la fulinayo barnaamijyada horrumarinta deegaanka oo xooga lagaga qayb qaato.
  - J. Goobta laga fulinayo barnaamijyada horrumarinta deegaanka oo la tego kadibna la dhiiri galiyo dadka ka qayb qaadanaya.
  - X. Dhammaantood waa sax.
4. Barnaamijyada horrumarinta deegaanka ee urur shicib ah fulinayo marxalad xubnaha ururka looga baahanyahay in ay si firfircoon bulshada uga soo qayb gashaan waa marxaladee?
  - B. Marka qorshaha la dejinayo
  - T. Marka qorshaha la fulinayo.
  - J. Marka la qiimaynayo dhaqan galinti qorshaha.
  - X. Dhammaantood waa sax.
5. Barnaamij ka mid ah kuwa horrumarinta deegaanka oo ay lagama maar maan tahay ka qayb qaadashada bulshadu ugu yaraan waxyaabaha ay qaban karaan mid ka mid ah waxaa uu yahay\_\_\_\_\_.
  - B.
  - T. Tirada dadka ka qayb galaya oo la badiyo.
  - J. Shaqada oo la fuliyo kali ah ma ahee waa in ay noqoto mid midho dhal ahamanatiijo wanaagsan lagagaadho.
  - X. Dhammaantood waa sax.

### IV. Meelaha banaan ee soo socda ku buuxiya erayada ama weedhaha saxda ah.

1. Bulshada rayadka ah dhexdeeda ururka dardar galiyaamaxoojiya ka qayb galka firfircoon ee bulshada kana madax banaan dawlada waxaa loogu yeedhee\_\_\_\_\_.
2. Si loo xaqiijiyo joogtaynta barnaamijyada horrumarinta deegaanka bulshadana looga baahanyahay in ay si firfircoon uga qayb galaan shaqada waa in loo daayo \_\_\_\_\_ oo kali ah .